

5. SINIF

TÜRKÇE

ÇALIŞMA KİTABI

YAZARLAR

ÖYKÜ SEZGİN & GİZEM EKMEKÇİLER

 **Yeni Maarif
Modeli'ne Göre
Hazırlanmıştır.**

Öğrenci
Merkezli
Etkinlikler

Yaşantı
Temelli
Öğrenme

Bağlam
Temelli
Öğrenme

Dijital
Yazılıya
Hazırlık
Soruları

Detaylı
Video
Çözümler

İzleme
Testleri

Etkileşimli
Tahta
Desteği

İŞ BİRLİĞİ İLE

**3D
YAYINLARI**

**MUSTAFA KEMAL
ATATÜRK**

İ S T İ K L Â L M A R Ş I

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül... ne bu şiddet bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl,
Hakkıdır, Hakk'a tapan, milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim; bendimi çiğner, aşarım;
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garb'ın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar;
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imânı boğar,
"Medeniyet!" dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş! Yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın...
Kim bilir, belki yarın... belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri "toprak!" diyerek geçme, tanı!
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehîd oğlusun, incitme, yazıktır atanı;
Verme, dünyâları alsan da, bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki fedâ?
Şühedâ fışkıracak, toprağı sıksan şühedâ!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Hudâ,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyâda cüdâ.

Ruhumun senden, İlahî, şudur ancak emeli:
Değmesin ma'bedimin göğsüne nâ-mahrem eli!
Bu ezanlar-ki şehâdetleri dînin temeli
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli

O zaman vecd ile bin secde eder –varsa- taşım;
Her cerîhamdan, ilâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır rûh-i mücerred gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek Arş'a değer, belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl;
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl:
Hakkıdır, hür yaşamış bayrağımın hürriyet;
Hakkıdır, Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

MEHMET AKİF ERSOY

ön söz

Sayın Meslektaşlarım, Kıymetli Veliler ve Geleceğimiz Olan Siz Sevgili Öğrenciler,

Eğitim, birçok bileşeni olan bir bütündür. Bir ayağı geçmişte duran eğitimin diğer ayağı insanlığın geleceğine ufuklar açan bir kapıdır. Millî ve manevî değerler dizgesi ile maddî gelişmenin zirvesini hedefleyen **Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli**; öğretim programlarının temel yaklaşımı, öğrenci profili, Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi, beceriler çerçevesi bileşenlerinden oluşan bütüncül bir modeldir.

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin esas amacı, yetişmekte olan nesillerin dünyayı anlamının temel aracı olan dili en yetkin biçimde kullanabilmelerini, Türkçenin zenginliklerine vâkıf olmalarını, dil aracılığıyla Türk kültürünü ve değerlerini en doğru biçimde kazanmalarını sağlamaktır. Türkçenin anlam derinliğine ve zenginliğine hâkim oldukça öğrencilerin iletişim kurduğu bireyleri, yazarları, şairleri daha iyi anlayacağı; ana dilini kullanarak estetik değer de taşıyan yazılı ve sözlü üretimler yapacağı, bu yolla da kendi kültürel kimliğini sağlıklı temeller üzerine inşa edeceği muhakkaktır. Bu da ancak dil becerilerinde üst düzey gelişim göstermeleriyle mümkün olacaktır. Bu nedenle Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı, beşinci sınıftan sekizinci sınıfa kadar hem anlama hem de anlatmada ihtiyaç duyulan kavramsal becerileri ve alan becerilerini geliştirmeye odaklanmaktadır. Bu düşüncelerden hareketle hazırladığım **5. Sınıf Çalışma Kitabı** ile öğrencilerin belirli bir akış içerisinde dil gelişimlerini sağlamayı ve kavramsal becerileri ile sosyal-duygusal öğrenme becerilerini geliştirmeyi amaç edindim. Buna bağlı olarak da hem yüzey hem de derin anlamı kavramaya yönelik etkinlikler ve çoktan seçmeli sorular hazırladım. Bu etkinlik ve soruları hazırlarken 1.739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 2. maddesinde ifade edilen Türk Millî Eğitimi'nin Genel Amaçları ile Türk Millî Eğitimi'nin Temel İlkelerini esas alarak hazırlanan **Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı**'nı detaylıca inceledim ve öğrencilerin;

- dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerini geliştirmelerini,
- okuduklarını, dinlediklerini/izlediklerini anlayarak eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmelerini,
- okuduğundan, dinlediğinden/izlediğinden hareketle söz varlığını zenginleştirerek dil zevkini geliştirmeleri ve dil bilincine ulaşmalarını,
- duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmelerini,
- duygu ve düşüncelerini Türkçenin zengin ifade olanaklarından faydalanarak anlatabilmelerini,
- Türkçeyi konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli ve özenli kullanmalarını,
- millî, manevî, ahlaki, tarihî, kültürel ve sosyal değerlere önem vermelerini; millî duygu ve düşüncelerini geliştirmelerini,
- Türkiye'den ve dünyadan seçilmiş kültür ve sanat eserleri aracılığıyla estetik ve sanatsal değerleri fark etmelerini ve benimsemelerini kendime gaye edindim.

5. Sınıf Çalışma Kitabı'nı hazırlamamda bana fırsat sağlayan **3D Yayınlarına**, 3D Yayınları Genel Müdürü **Emre ERDOĞAN**'a, Ürün Koordinatörü **Fatmanur YILDIRIM**'a ve dizgi sürecini yöneten **Tuğba SÖZEN**'e teşekkürü borç bilirim.

Öykü SEZGİN

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 1

SÖZCÜKTE VE SÖZCÜK GRUPLARINDA ANLAM

Sözcüğün Anlamı, Çok Anlamlılık, Kalıplaşmamış Söz Grupları	6-11
Gerçek, Mecaz ve Terim Anlam	12-15
Eş, Zıt, Yakın Anımlı ve Eş Sesli (Sesteş) Sözcükler	16-19
Aynı Kavram Alanına Giren ve Birbirini Çağrıştıran Sözcükler, Yabancı Sözcüklerin Türkçe Karşılıkları	20-25
Deyimler, İkiilemeler ve Pekiştirmeler	26-29
Atasözleri ve Özdeyişler	30-36

BÖLÜM 2

CÜMLEDE ANLAM

Örtülü Anlam, Anımlı ve Kurallı Cümle Oluşturma, Cümleden Çıkarılabilecek Yargılar	38-43
Neden-Sonuç, Amaç-Sonuç, Koşul-Sonuç Cümleleri	44-49
Karşılaştırma, Benzetme, Örneklendirme ve Abartma Cümleleri	50-55
İhtimal (Olasılık), Tahmin, Gereklilik, Gerçekleşmemiş Beklenti, Terk Edilmiş Alışkanlık, Eleştiri, Varsayım ve Öneri Cümleleri	56-59
Öznel ve Nesnel Anlatımlı Cümleler	60-63
Gerçek ve Hayal Ürünü Unsurlar	64-67
Duygu Belirten İfadeler	68-74

BÖLÜM 3

METİNDE ANLAM

Metnin Yüzey Anlamı -Basit Çıkarımlar- (Metnin Konusu ve Başlığı)	76-81
Metnin Derin Anlamı -Basit Çıkarımlar- (Ana Düşünce, Ana Duygu)	82-85
Söz Sanatları, Şiirin Biçim Özellikleri	86-89
Metnin Derin Anlamı -Üst Düzey Çıkarımlar- (Yardımcı Düşünce)	90-93
Metinle İlgili Sorular, Metnin Anahtar Sözcükleri, Metinler Arası Karşılaştırma	94-97
Düşünceyi Geliştirme Yolları	98-101
Metnin Yapısı (Metnin Bölümleri, Metin Oluşturma, Metin Tamamlama, Akışı Bozan Cümle, Metni İkiye Bölme), Geçiş ve Bağlantı Unsurları	102-105
Paragraf Türleri (Tanıtma, Betimleme, Öyküleme)	106-109
Öyküleyici ve Sıralı/Kronolojik Metin Yapıları	110-113
Hikâye Unsurları, Anlatıcı Türleri	114-118

BÖLÜM 4

SÖZEL MANTIK-MANTIKSAL MUHAKEME

Sözel Mantık-Mantıksal Muhakeme	120-126
---	---------

BÖLÜM 5

GÖRSEL YORUMLAMA-GRAFİK VE TABLO OKUMA

Görsel Okuma	128-136
------------------------	---------

BÖLÜM 6

DİL YAPILARI VE SÖZ VARLIĞI

İsim ve Fiili Ayırt Etme	138-141
İsimler	142-145
İsimleri Çeşitli Özellikleri Bakımından Niteleyen ve Belirten Söz Varlığı/Dil Yapıları	146-149
İsmine Yerine Tercih Edilen Söz Varlığı	150-153
Karşılaştırma, Benzerlik ve Özetleme İşlevli Söz Varlığı/Dil Yapıları	154-158

BÖLÜM 7

YAZIM KURALLARI

Büyük Harflerin Yazımı, Sayıların Yazımı	160-166
--	---------

BÖLÜM 8

NOKTALAMA İŞARETLERİ

Noktalama İşaretleri (Nokta, Virgül, Soru İşareti, İki Nokta, Üç Nokta, Ünlem İşareti, Kısa Çizgi, Uzun Çizgi ve Kesme İşareti)	168-174
---	---------

Dijital Yazılıya Hazırlık	175-176
-------------------------------------	---------

SÖZCÜKTE VE SÖZCÜK GRUPLARINDA ANLAM

1

İÇERİK ÇERÇEVESİ

- Sözcüğün Anlamı, Çok Anlamlılık, Kalıplaşmamış Söz Grupları
- Gerçek, Mecaz ve Terim Anlam
- Eş, Zıt, Yakın Anlamlı ve Eş Sesli (Sesteş) Sözcükler
- Aynı Kavram Alanına Giren ve Birbirini Çağrıştıran Sözcükler, Yabancı Sözcüklerin Türkçe Karşılıkları
- Deyimler, İkillemeler ve Pekiştirmeler
- Atasözleri ve Özdeyişler

ÖĞRENME ÇIKTILARI

- Metinde geçen anlamını bilmediği söz varlığı unsurlarının anlamını tahmin edebilme
- Metinden hareketle söz varlığını geliştirmeye yönelik çözümleme yapabilme

Anahtar Kavramlar

Sözcük, Çok Anlamlılık, Sözcükler Arası Anlam İlişkileri

Cevap Anahtarı ve Video Çözümlere ulaşmak için QR kodu okutunuz.

**SÖZCÜĞÜN ANLAMI,
ÇOK ANLAMLILIK,
KALIPLAŞMAMIŞ SÖZ GRUPLARI**

- 1 Geçen haziranda İç Anadolu'yu gezdik, ilk durağımız Ankara'nın Gölbaşı ilçesiydi. Daha sonra geniş bozkırlarda yol aldık. Yıkılmış, duvarları çatlamış birçok kervansarayı gezdik. Ne var ki görmek istediğimiz birkaç önemli yeri göremeden döndük.

Bu metinde kullanılan bazı sözcükler ve anlamları aşağıda verilmiştir. Bu sözcüklerin metinde hangi anlamda kullanıldığını bulup karşlarına "✓" işareti koyunuz.

a. Durak	Tren, tramvay, otobüs, minibüs vb. genel taşıtların durmak zorunda olduğu veya durabileceği yer.	☐
	Çok sayıda taksinin bir arada çalıştığı ve bağlı olduğu işletme.	☐
	Kısa bir süre konaklanacak, durulacak yer.	☐
b. Geniş	Eni çok olan, enli.	☐
	Alanı büyük olan.	☐
	Kolay kolay tasalanmayan, hoşgörülü.	☐
c. Yıkılmak	Herhangi bir sebeple çökmek, göçmek; inmek.	☐
	Devrilmek, yığılmak.	☐
	Yok olmak, mahvolmak.	☐
ç. Görmek	Bir işleme uğramak.	☐
	Bir şeye erişmek.	☐
	Gezmek.	☐
d. Yer	Bir şeyin, bir kimsenin kapladığı ve kaplayabileceği boşluk.	☐
	Bulunulan, yaşanılan, oturulan bölge, mevki.	☐
	Geçim sağlamak için çalışılan iş yeri.	☐
e. Dönmek	Bir şeyi andıracak duruma girmek, benzemek.	☐
	Kendini bir yandan bir yana çevirmek.	☐
	Geri gelmek, geri gitmek.	☐
f. Çatlamak	Parçaları ayrılıp dağılmayacak bir biçimde yarılmak.	☐
	Aşırı yemekten, içmekten, yorgunluktan, ağlamaktan ölecek duruma gelmek veya ölmek.	☐
	Sıkıntı, sevinç, yalnızlık, sabırsızlık, kıskançlık vb. ruhsal durumları aşırı derecede duymak.	☐

2 Aşağıdaki sözcükleri verilen anlamlarına uygun birer cümlede kullanınız.

Gün: Belirli günlerde ev hanımlarının konuk ağırlamak için yaptıkları toplantı.

Yüksek: Toplum içinde para, ün vb. bakımından üstünlüğü olan.

Salon: Toplantıların, kutlamaların, gösterilerin yapıldığı geniş yer.

Pazar: Satıcıların belirli günlerde mallarını sattıkları geçici yer.

Kapı: Geçim sağlamak için çalışılan iş yeri.

Araç: Taşıt.

Koyu: Rengi açık olmayan, daha belirgin olan, açık karşıtı.

Sırt: Dağların veya tepelerin üst bölümü.

Taş: Mücevherlerde kullanılan yüksek değerli cevher.

3 Aşağıdaki metinlerde altı çizili ifadeyle anlatılmak isteneni belirtiniz.

Kimi edebiyatçılar görüyorum gençler arasında; okurun gönlünü doyurmayı değil, kendi cebini doldurmayı düşünüyor. Bu gençler, ne yazık ki edebiyat dünyasında hep genç olarak kalacaklardır!

Sait Faik, modern öykümüzün kurucusu kabul edilmektedir. Ancak onun asıl dikkat çeken yönü ete kemiğe büründürdüğü kahramanlarıyla okurun karşısına çıkmasıdır.

- 4 Sofaya açılan kapıların üstü renkli camlarla süslüydü. Sofanın iki yanına minderler serilmişti. Minderlerin arkalarında ot yastıklar vardı. El dokuması ince halılarla kaplı yastıklar büyük ve renkli yapı taşları gibi görünüyordu. Sofadan mutfığa açılan kapı her zaman açıktı. Kapıdan ocak ve yanındaki büyük masa görünüyordu. Masanın üstünde kenarlarında saçak olan, işlemeli bir örtü vardı.

Aşağıda anlamları ve bazı harfleri verilen sözcükleri metinden hareketle tamamlayınız.

- a. Başın altına koymak veya sırtı dayamak için kullanılan, içi yün, pamuk, kuş tüyü, ot vb. malzemeyle doldurulmuş küçük minder.

A T

- b. Tezgâhta dokunarak elde edilen (kumaş).

U A

- c. Boyutları, benzerlerinden daha fazla olan (somut nesne).

B K

- ç. İçi yumuşak bir malzeme ile doldurularak dikilen, oturmaya, yaslanmaya yarar şilte.

M E

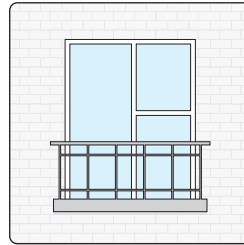
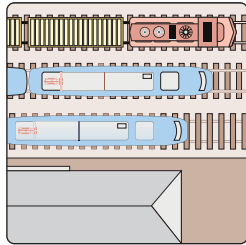
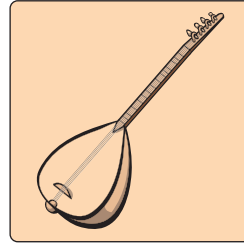
- d. Bazı giyim eşyalarında veya döşemeliklerde kumaş kenarlarına dikilen süslü iplikten püskül.

A

- e. Bir şeyin, bir yerin bitiş kısmı veya yakını.

K N

5

Yukarıda bazı varlıkların görselleri verilmiştir. Bunların sözlük anlamını aşağıdaki açıklamalardan bulunuz. Bulduğunuz anlama ait harfi ilgili görselin altına yazınız.

- a. Hava veya gazla doldurulmuş, kauçuktan yapılan çocuk oyuncağı.
- b. Bir yapının genellikle dışarıya doğru çıkmış, çevresi duvar veya parmaklıkla çevrili bölümü.
- c. Demir yolunda yolcu ve yük taşımakta kullanılan, bir veya birkaç lokomotif tarafından çekilen vagonlar dizisi.
- ç. Hastalara yatarak veya ayakta tanı, tedavi ve bakım hizmetlerinin hekim, hemşire ve diğer sağlık çalışanları tarafından verildiği sağlık kuruluşu.
- d. Çekirdeğinde oluşan füzyon sonucunda açığa çıkan enerjiyi uzaya ışınlam biçiminde yayan, ışıklı gök cisimlerinden her biri.
- e. Türk halk müziğinde kullanılan, gövdesi ağaçtan oyularak yapılmış, üç telli, uzun saplı çalgı.

1. Limon; soğuk algınlığı, sabah yorgunluğu gibi farklı durumların yanı sıra (ne var ki) yemeklerde
I
de lezzet verici olarak sıklıkla kullanılır. İçerdiği maddeler sağlık için yarar sağlamaktadır.
- Aynı zamanda (bununla birlikte) limon çok az mik-
II
tarda yağ ve protein içerir (bulundurur). Orta boy
III
bir limon yaklaşık olarak (aşağı yukarı) 20 kaloridir.
IV
- Bu metindeki numaralanmış sözlerden hangisinin anlamı yay ayrıca içinde yanlış verilmiştir?**
- A) I B) II C) III D) IV

2. "İşlerin kısa zamanda düzeleceğine herkes gibi ben de inanıyordum." **cümlesinde "kısa" sözcüğü aşağıdaki anlamlardan hangisiyle kullanılmıştır?**
- A) Boyu, uzunluğu az olan.
B) Az süren, uzun olmayan.
C) Ayrıntısı çok olmayan.
D) Kısaltarak.

3. Yapıtlar, yazarlarının gizli tanıklarıdır. Bu sebeple bir sanatçıyı yakından tanımak istiyorsanız eserlerini okumakla işe başlayabilirsiniz.
- Bu metindeki "gizli tanık" ifadesiyle anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?**
- A) Yazar hakkında bilgiler barındırmak
B) Yazarla eser arasında köprü olmak
C) Okurun beklentilerine cevap vermek
D) Yazarın emriyle hareket etmek

4. Köyde on gün kaldıktan sonra atımla yola çıktık. Uzun ve biraz da yorucu bir yolculuktan sonra Teyran Tepesi'ne geldik. Epey yol aldıktan sonra at da ben de yorulmuştuk. Mola vermek için bir yerde durduk ve birkaç saat dinlendik.
- Aşağıdakilerden hangisi bu metindeki altı çizili sözcüklerden herhangi birinin anlamı değildir?**
- A) Güç kazanmak için çalışmaya ara vermek, yorgunluğunu gidermek.
B) Bir yerde bir süre oylanmak.
C) Ulaşmak, varmak.
D) Varlığını korumak, sürdürmek.

5. Fatih Devri'nde yaşayan ve asıl adı Mehmet olan Gül Baba; Anadolu'ya Şirvan'dan gelmiş, Fatih'in yaptırdığı camide dersler okutmuş ve kendisine verilen Korucu köyünde bir tekke kurmuştur.
- Bu cümlede kullanılan sözcüklerle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?**
- A) "Yaşamak" sözcüğü "canlılığını, hayatını sürdürmek" anlamında kullanılmıştır.
B) "Devir" sözcüğü "bir görevin bir kimseden bir başkasına geçmesi" anlamında kullanılmıştır.
C) "Ders" sözcüğü "öğretmenin öğrenciye belirli bir sürede verdiği bilgi" anlamında kullanılmıştır.
D) "Kurmak" sözcüğü "yapmak, inşa etmek" anlamında kullanılmıştır.

6. Oyacılık, Kahramanmaraş genelinde bilinen ve gencinden yaşlısına hemen her yaştan ev hanımı tarafından işlenen geleneksel el sanatıdır. Yatak örtüsü takımları kenar süslemeleri, masa ve sehpa örtüleri, örtü kenarları, eşarp ve başörtüsü kenarları, gecelik yakası gibi yerlerde uygulanabilmektedir. İşlendikten sonra kumaş kenarlarına iğne ve iplik ile tutturularak kullanılmalarının yanı sıra başlı başına bir örtü olarak da işlenebilmektedir.

Bu metne göre aşağıdakilerden hangisi "oya"nın tanımıdır?

- A) Genellikle ipek iplik kullanarak iğne, mekik, tığ veya firkete ile yapılan ince dantel.
B) Özellikle duvar ve tavanları süslemek için yapılan resim.
C) Kumaş artıklarını birleştirerek örtü, yorgan yüzü vb.ni yapma işi.
D) Tel durumundaki gümüşü, altını örerek veya bir şey üzerine kakarak yapılan iş.

7. Benim memleketim denizin maviyle, ormanın yeşille buluştuğu yerlerdendir. Sıcak havası, sıcakkanlı insanlarıyla kazınmıştır hafızalara. Sadece doğal değil, tarihsel güzellikleri de can alıcıdır. Bizans'tan, Osmanlı'dan birçok eser karşınıza çıkabilir her köşe başında.

Aşağıdakilerden hangisi bu metindeki altı çizili sözcüklerden herhangi birinin anlamı değildir?

- A) Bir kimsenin doğup büyüdüğü yer, şehir; yurt.
B) Bir araya gelmek.
C) Bir şey yapmada gösterilen ustalık.
D) Kendiliğinden olan, insan eliyle yapılmamış.

8. Önemli bir teknolojik _ _ _ _ olan otomobilin tarihi XIX. yüzyılda enerji kaynağı olarak buharın _ _ _ _ başlar ve içten yanmalı motorlarda petrolün kullanılmasıyla devam eder. Günümüzde ise alternatif enerji kaynaklarının bulunmasıyla otomobil alanındaki gelişmelerin hız kazanması _ _ _ _.

Bu metinde boş bırakılan yerlere aşağıdakilerden hangileri sırasıyla getirilmelidir?

- A) icat - yararlanmasıyla - yol almıştır
B) buluş - kullanılmasıyla - sağlanmıştır
C) mucit - çalıştırmasıyla - bulunmuştur
D) keşif - değerlendirmesiyle - durmuştur

9. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük, yay ayraç içinde verilen anlama uygun kullanılmamıştır?

- A) Pazardan aldığım domatesler üç gün dayandı. (Bir yere yaslanmak, kendini dayamak.)
B) Benim haklı olduğumu er geç göreceksiniz. (Anlamak, kavramak.)
C) Geç kalacağını söylemek için annesini aradı. (Bir kişiyle görüşmek üzere telefon etmek.)
D) Eskiden uzaktaki sevdiklerimize mektup yollardık. (Göndermek.)

10. Bazı insanlar, ömürlerini başka hayatlara yeni bir soluk kazandırmak için savaşılmaya adanmışlar. Nurettin Topçu da insanlık için bir gelecek tasarımı oluşturmaya çalışan, ismi eğitim ve ahlak ile özdeşleşmiş dava adamlarından biridir. "Sizin vazifeniz nedir?" diye soranlara, "Bizim vazifemiz karakter yapmaktır." diyen bir eğitimcidir.

Bu metindeki altı çizili sözle anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Bulunulan ortamı güzelleştirmek.
B) İnsanlığa faydalı işler yapmak.
C) Teknolojik gelişmelerden yararlanmak.
D) Yeni fikirleri ortaya çıkarmak.

11. • Kurutmak için asmak.

- Göstermek amacıyla asmak veya yaymak.
- Düz bir yere yaymak.

“Sermek” **sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu anlamlarından herhangi biriyle kullanılmamıştır?**

- A) Köyden gelen buğdayları serdik.
- B) Geleneklerimize göre gelinin çeyizi serilir.
- C) Son zamanlarda iyice serdin, toparlan biraz.
- D) Çamaşırları güneş gören bir yere serin.

12. I. Köpeğin yakalaması için kemiği uzağa attı.

II. Yemeğine her zaman karabiber atar.

III. Valizleri hızlıca teyzesinin evine attı.

IV. Yaptığı kekin içine şeker yerine tuz atmış.

“Atmak” **sözcüğü numaralanmış cümlelerin hangilerinde aynı anlamda kullanılmıştır?**

- A) I ve II
- B) I ve III
- C) II ve IV
- D) III ve IV

13. “Olmalı” **sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde diğerlerinden farklı anlamda kullanılmıştır?**

- A) Annem pazardan eve dönmüş olmalı.
- B) Bizimki bu saatlerde işten çıkmış olmalı.
- C) Bizim oralarda meyveler çiçek açmış olmalı.
- D) Herkes bu konuda daha dikkatli olmalı.

14. “Tatlı” **sözcüğü aşağıdakilerin hangisinde “Son tatlıyı da yemeseydim iyi olacaktı.” cümlesindeki anlamıyla kullanılmıştır?**

- A) Tatlı patatesle yaptığım salata harika olmuş.
- B) Sütlü tatlıları şerbetli tatlılardan çok severim.
- C) Yaptıklarınızı tatlı bir şekilde anlattı.
- D) Yaşar amca, mahallemizin en tatlı insanıdır.

15. • Kendi cinsinden olanlara göre dar ve kalınlığı az olan; cılız, narin, kalın karşıtı.

• Taneleri ufak, iri karşıtı.

• Zayıf.

“İnce” **sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde verilen anlamlardan herhangi biriyle kullanılmamıştır?**

- A) İnce kumlarda yürürken ayaklarım acıdı.
- B) Kapıyı açan çocuk, esmer ve ince bir kızdı.
- C) İnce hesaplar peşinde koşanları sevmiyorum.
- D) İnce bir sopayla ağaçtaki topu düşürdü.

16. I. Uzaktaki dağ başını almış bir duman.

II. Sefere çıkan ordu kaleyi kısa sürede aldı.

III. Bu yıl KPSS ile daha fazla memur alınacakmış.

IV. Bu torba daha fazla malzeme almaz.

“Almak” **sözcüğü numaralanmış cümlelerin hangisinde “İçine sığmak” anlamında kullanılmıştır?**

- A) I
- B) II
- C) III
- D) IV

GERÇEK, MECAZ VE TERİM ANLAM

- 1 • Kelimelerin sözlükte yer alan ilk anlamlarına "gerçek anlam" denir.
- Bir ilgi veya benzetme sonucu sözcüğün gerçek anlamından tamamen uzaklaşarak kazandığı yeni anlamlara "mecaz anlam" denir.

Aşağıdaki cümlelerde yer alan altı çizili sözcüklerden gerçek anlamda kullanılanlara "G", mecaz anlamda kullanılanlara "M" yazınız.

Eğer yemeğe bu kadar acı katarsan çocuklar yemekten yiyemeyecek.

☐

Siz de renkli kişiliğiniz ile toplantımıza neşe kattınız.

☐

Yeni sisteme yumuşak bir geçiş yapmazsak çalışanlar sisteme ayak uyduramaz.

☐

Su çok derinden çıktığı için aşırı soğuktu.

☐

Dağın eteklerine doğru bir yürüyüşe çıkacağız.

☐

- 2 Herhangi bir bilim, sanat ya da meslek dalı ile ilgili özel anlam kazanan sözcüklere "terim anlamlı sözcük" denir.

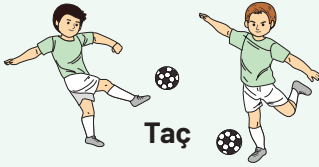
Buna göre aşağıda verilen sözcükleri terim anlamlarıyla birer cümlede kullanınız.

Aşı

Deste

Taç

Perde

3 Aşağıdaki cümlelerde yer alan altı çizili sözcüklerin anlam özelliklerini boş bırakılan yere yazınız.

- Yolun her iki yanını da büyük ağaçlar kaplamıştı.

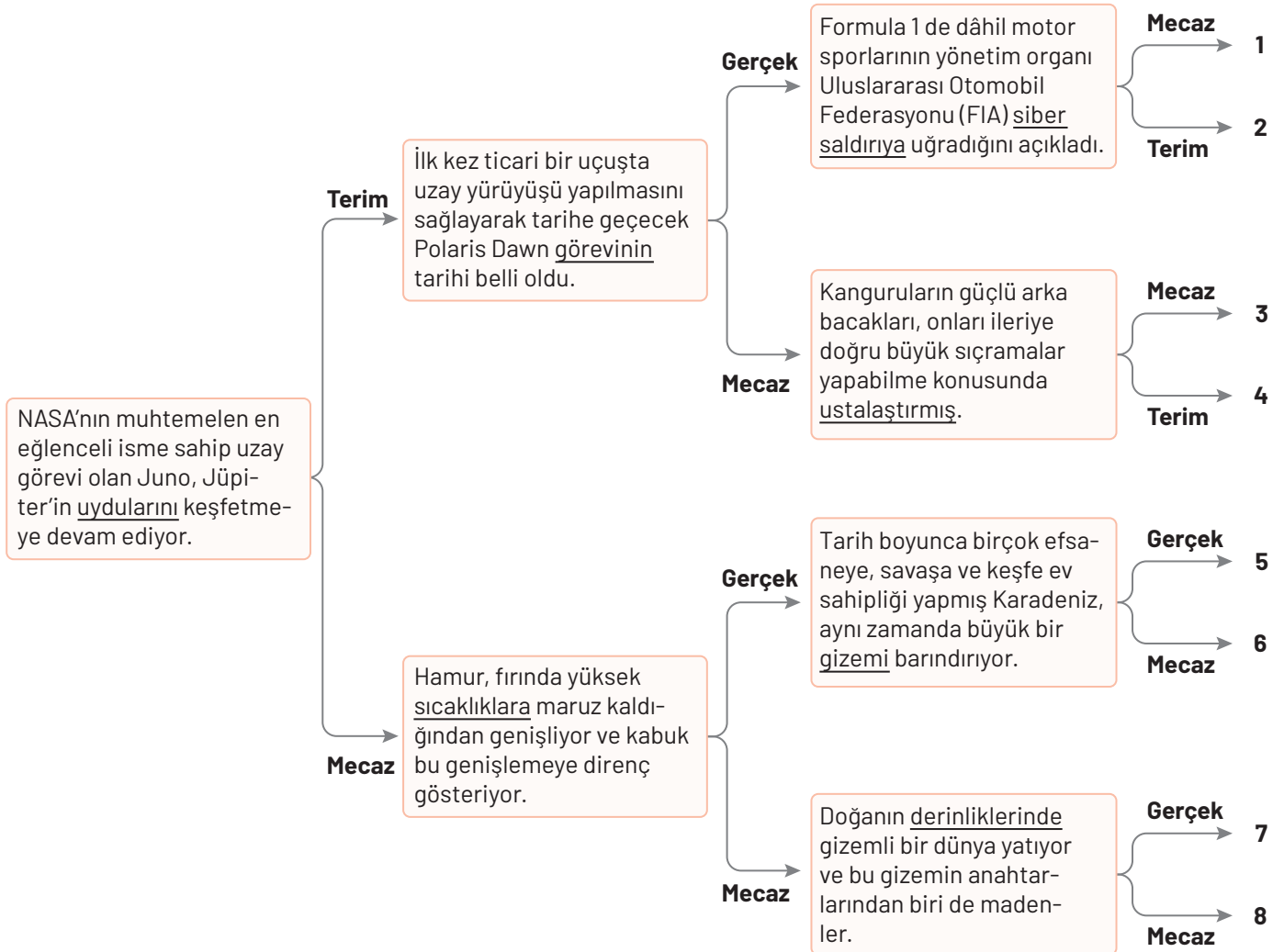
- Bu hafta okula gidemediğime yanıyorum.

- Köyümüzdeki kadar berrak bir suya rastlamadım.

- Gök taşlarıyla Dünya'ya gelen buzlar Güneş ışınları sayesinde ısındı.

- Masanın diğer ayağının altına kâğıt parçası yerleştirirsen masa sallanmaz.

4 Aşağıdaki cümlelerde yer alan altı çizili sözcüklerle ilgili doğru belirlemelerin bulunduğu çıkışları takip ederek hangi çıkışa ulaşılabileceğini işaretleyiniz.

Ulaştığınız çıkış: -----

1. Nota, sol anahtarı, keman gibi sözcükler müzik; üçgen, çarpma gibi sözcükler matematik; zarf, yüklem, gövde gibi sözcükler Türkçe alanında kullanılan terimlerdir.

Buna göre aşağıdaki cümlelerin hangisinde terim anlamlı sözcük yoktur?

- A) Oyuncu, penaltı vuruşu sırasında kural ihlali yapmış.
- B) Ben de şiiirde ölçü ve uyağa dikkat edilmesi gerektiğini düşünüyorum.
- C) Kadının kulak zarına küçük bir kesi atılarak tüp takılacaktıymış.
- D) Otobüs tüm yolcuları alıp, yokuşu çıkarak son durağa geldi.

- 2. “Tatlı” sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde gerçek anlamda kullanılmıştır?**

- A) Bu aralar tatlı bir gece uykusuna hasret kaldım.
B) Sen tatlı canını bu konularla boşuna sıkma.
C) Bu ağacın tatlı elmalarından her gün yemelisin.
D) Uzun zamandır yüzünde tatlı bir gülümseme var.

- 3. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde mecaz anlamlı sözcük yoktur?**

- A) İnsanları küçük görmek kadar tehlikeli bir şey yoktur.
- B) Uzun saçları ve siyah gözleri ile muhteşem görünüyordu.
- C) Taraflar arasında esen ılımlı rüzgârı değerlendirmeliyiz.
- D) İnsanların kalbini yumuşatacak bir ses tonu vardı.

4. Gerçek anlamından tamamen uzaklaşarak yeni anlam kazanan sözcükler mecaz anlamlıdır.

Buna göre aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük mecaz anlamda kullanılmıştır?

- A) Uzmanlar aşı konusunda vatandaşların korkması gereken bir durumun olmadığını söylüyor.
- B) Yarışmayı kazanamayacağını anlayınca önüne gelen herkese patladı.
- C) Sabahları erkenden kalkar ve bir süre denizde egzersiz yaparım.
- D) Ona anlatılan konuları önce dikkatle dinler, daha sonra da defterine yazar.

3D YAYINLARI

5. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde terim anlamlı sözcük yoktur?

- A) Evin duvarındaki çivi izlerini kapatmak için malzeme lazım.
- B) Ay'ın karanlık yüzündeki kraterlerle ilgileniyor.
- C) Tahtaya yazılan sözcüklerin kökünü bulmaya çalıştık.
- D) Kalp kapakçıklarından birinde bir sorun varmış.

6. "Aralarının iyi olmadığı bilinen komşular sohbet esnasında birbirlerine sürekli taş attılar." **cümlesinde mecaz anlamıyla kullanılan sözcük aşağıdakilerden hangisidir?**

- A) İyi B) Komşu
C) Sohbet D) Taş

7. Büyük kentlerin çevreleri soğuk tavırlı insanlarla sarılmıştır.

Bu cümlede geçen aşağıdaki sözcüklerden hangisi mecaz anlamda kullanılmıştır?

- A) Büyük B) Çevre
C) Soğuk D) İnsan

8. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük mecaz anlamda kullanılmamıştır?

- A) Aldığımız ağır sorumlulukların farkındaydık hepimiz.
B) Çalışma arkadaşlarımdan çoğu, kapalı bir çevrede yetişmişler.
C) Ben de açık kapıdan içeri girdim ama içeride kimse yoktu.
D) Onun cümlelerinin arkasındaki derin anlamı herkes anlayamaz.

9. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde mecaz anlamda kullanılan bir sözcük vardır?

- A) Burada çok özel kitaplar bulabileceğinizden eminim.
B) Onlarla bazı konularda henüz anlaşmaya varamadık.
C) Aramızdaki sırdan kimseye bahsetmediğini zannediyordum.
D) Bebeklerin anneleri ile arasında güçlü bir bağ vardır.

10. I. Eşiği aştım, içeri girdim, ortada duran uzun bir masaya çarptım.

II. Köprüden denizi seyredenlerin cüzdanını hep çarparlar.

III. İhtiyarın üç aylığını aldığı günler çıkagelir, zavallının yarı maaşını çarpar kaçar.

IV. Sorunun cevabını bulmak için 7 ile 5'i çarptı.

Numaralanmış cümlelerde geçen "çarpmak" sözcüğü ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) I. cümlede "hızla değmek, vurmak" anlamında kullanıldığı için gerçek anlamlıdır.
B) II. cümlede "etkisiyle birdenbire hasta etmek" anlamında kullanıldığı için mecaz anlamlıdır.
C) III. cümlede "kurnazlıkla ele geçirmek" anlamında kullanıldığı için gerçek anlamlıdır.
D) IV. cümlede matematik alanında kullanılan bir terim olarak yer almıştır.

**EŞ, ZİT, YAKIN ANLAMLI
VE EŞ SESLİ (SESTEŞ)
SÖZCÜKLER**

1

EK	TOY	AL	SIHHAT	İKAZ
AMAÇ	SİYAH	KONUK	ÖĞÜT	HEDİYE
NAZİK	KOŞUL	ASIR	FAYDA	MÜRACAAT
TALEBE	AD	GIDA	KALP	YANLIŞ

Verilen sözcüklerin eş anlamlılarını bulmacada bularak soldan sağa ya da yukarıdan aşağıya olacak şekilde belirtiniz.

K	I	R	M	I	Z	I	T	U	Z	A	C	E	M	İ
H	I	J	K	M	A	Z	R	U	I	V	B	E	R	L
S	A	Ğ	L	I	K	F	D	B	E	S	İ	N	T	A
A	N	U	Y	A	R	I	C	N	S	A	R	T	Y	V
Y	Ö	A	T	E	K	L	İ	F	Ü	C	A	V	Ü	E
L	I	H	J	Ö	K	E	Ç	H	E	D	E	F	R	T
K	A	R	A	L	A	Ş	A	R	T	A	S	N	E	H
Ğ	Y	A	R	A	R	Z	İ	R	E	V	N	G	K	J
M	İ	S	A	F	İ	R	Ç	Ö	Ğ	R	E	N	C	İ
S	A	N	A	S	İ	H	A	T	Z	A	C	V	N	K
H	A	N	M	A	R	M	A	Ğ	A	N	Ğ	T	U	B
O	K	İ	B	A	R	I	U	S	D	İ	S	İ	M	U
P	V	M	Y	Ü	Z	Y	I	L	O	Ö	Ö	Ç	G	J
A	B	A	Ş	V	U	R	U	R	Y	H	A	T	A	İ

2 Aşağıdaki cümlelerde yer alan altı çizili sözcüklerin zıt anlamlılarının olduğu bir cümle yazınız.

• Yazın Ankara'da yaşamak gerçekten zor oluyor.

• Uzun bir aradan sonra şiddetli bir yağış bizi bekliyor.

• Yüksek bir duvarın tepesine çıkmış, gelip geçenlere bakıyor.

• Sabahın erken saatlerinde uyanmayı seviyorum.

• Ucuza ürünleri alacak kadar zengin bir adam değildir.

• İnsanları haksız yere övmek onlara kötülük yapmaktır.

• Alçak gönüllü olmak, bize güzel dostluklar kazandırır.

• Aydınlık olunca işçiler çalışmaya başladı.

3 Aşağıdaki kutucuklarda verilen sözcük çiftleri arasındaki ilişkiyi (eş, yakın, zıt anlam) altlarına yazınız.

Hızlı-Yavaş

Temiz-Pak

Sema-Gökyüzü

Küsmek-Darılmak

Yüksek-Alçak

Hız-Sürat

Savaş-Barış

Eş-Dost

Düz-Eğri

4 Aşağıdaki sözcükleri eş sesli olacak şekilde birer cümlede kullanınız.

Bot: -----

Bot: -----

Hayat: -----

Hayat: -----

Kır: -----

Kır: -----

1. I. Senin emeğin her şeyin üstündedir bizim için.
II. Burada sizin sözünüzün üstüne söz söyleyecek kimse yok.
III. Bu verimli toprakların üstünden kamyonlar, arabalar geçiyor.
IV. Ben bu hareketin üstüne daha bir şey yapmam.

“Üst” sözcüğü numaralanmış cümlelerin hangilerinde aynı anlamda kullanılmıştır?

- A) I ve II
B) I ve III
C) II ve IV
D) III ve IV

2. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde zıt anlamlı sözcükler bir arada kullanılmıştır?

- A) Para bulamazsak hayvanlar aç kalacak.
B) Sen onun ellerindeki bu yaraları pek önemseme.
C) Uzun zamandır kimseden öğüt almıyordum.
D) Uzun lafın kisası size olayı hemen özetleyeyim.

3. Gün doğarken yola çıkan katile, akşam saatlerine kadar hiç durmadı.

“Batmak” sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu cümledeki “doğmak” sözcüğünün anlamca karşıtı olarak kullanılmıştır?

- A) Açık denizin sert dalgalarına dayanamayan gemi battı.
B) Çamurla saatlerce uğraşınca bütün çocukların üstü başı battı.
C) Güneş, bugün de dağın arkasından batıyordu usul usul.
D) Alacaklarını tahsil edemediği için koskoca şirket battı.

4. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcüğün yerine eş anlamlısı getirilemez?

- A) Ben onu kara günler için saklıyordum.
B) Gökyüzü bugün kara bulutlarla kaplıydı.
C) Uçağın kanadındaki arıza henüz giderilemedi.
D) Beyaz atın üzerinde bir kahramanı andırıyor.

5. Ünlü şairin çağdaş bir şiir anlayışı var.

Bu cümlede geçen “çağdaş” sözcüğünün eş anlamlısı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Yeni
B) Modern
C) Kaliteli
D) Kuralcı

6. “Alelade” sözcüğünün eş anlamlısı aşağıdaki cümlelerin hangisinde vardır?

- A) Uzun araştırmalardan sonra sorunu basit bir teknikle halletti.
B) Benimle birlikte uzun bir yolculuğa çıkmak ister misin?
C) Babasından kalan kırık dökük sazla bir şeyler çalmaya çalışıyordu.
D) Çocuklar, sıradan konuları okumaktan sıkılmış.

7. "Irak" sözcüğünün eş anlamlısı aşağıdaki cümlelerin hangisinde vardır?

- A) İş yerime yakın bir ev bulursam toplu taşıma kullanmam.
- B) Çocuklarımı daha iyi okullara göndermek istiyorum.
- C) Burada çıkan yangınının dumanı çok uzaklardan bile görünüyordu.
- D) Selam verdiği herkes, yönünü diğer tarafa dönüyordu.

8. Şaşkınlık anında derin bir nefes almak, beynimize ve kaslarımıza daha fazla oksijen gitmesini sağlıyor.

Bu cümledeki altı çizili sözcüğün eş anlamlısı aşağıdakilerin hangisinde vardır?

- A) Hastanın etrafını açın da hasta biraz hava alsın.
- B) Onun sık sık soluk alması beni telaşlandırdı.
- C) Kimi zaman kravatını gevşeterek boğazını rahatlatmaya çalışır.
- D) Onunla konuşurken lafı ağzında gevelemesi çok rahatsız edici.

9. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yakın anlamlı sözcükler bir arada kullanılmıştır?

- A) Çocuklar parkta oynayıp güzel zaman geçirmek istiyorlardı.
- B) Bu kavganın, savaşın kimseye bir şey kazandırmayacağı belliydi.
- C) Telefonun çalması ile yerinden hızlıca kalkıp telefonu açtı.
- D) Zamanı geldiğinde ben sana tüm gerçekleri anlatacağım.

10. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcüğün sesteşi yoktur?

- A) Oyun başladığında salon sessizleşti.
- B) Ben bu yollarda az gidip gelmedim.
- C) Biz yüz kişilik yemek hazırlatmıştık.
- D) Bahçedeki pazıları toplayıp pişirdik.

11. Herkesin hayatında, gözyaşlarının yanaklarından
I II
süzüldüğü ve sesinin titrediği anlar olmuştur.

Belki bir film izlerken, belki de kişisel bir kayıptan dolayı... O anlarda fark etmişsinizdir ki sesimiz normalde olduğundan daha farklı çıkar. Bu
III
durum sadece duygusal bir tepki mi yoksa arkasında bilimsel bir neden mi var?
IV

Bu metinde numaralanmış sözcüklerden hangisinin eş anlamlısı yoktur?

- A) I
- B) II
- C) III
- D) IV

12. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcüğün sesteşi yoktur?

- A) Kısa bir zaman sonra burada bir konser düzenleyeceğiz.
- B) Tayfalardan biri "Kara göründü!" diye bağırdı.
- C) Öğretmenimiz teneffüslerde genellikle çay içer.
- D) Kasap satırı alır almaz etleri parçalamaya başladı.

AYNI KAVRAM ALANINA GİREN VE
BİRBİRİNİ ÇAĞRIŞTIRAN SÖZCÜKLER,
YABANCI SÖZCÜKLERİN TÜRKÇE
KARŞILIKLARI

1 Aşağıdaki sözcükleri görsellerden yola çıkarak ilgili oldukları kutucuklara yazınız.

• Kök	• Asfalt	• Hakem	• Sümbül	• Kaleci	• Aşı
• İlaç	• Hemşire	• Ofsayt	• Yolcu	• Lale	• Tedavi
• Durak	• Şut	• Korner	• Papatya	• Direksiyon	• Şoför
• Öfke	• Güneş	• Sevinç	• Kum	• İnternet	• e-posta
• Poz	• Heyecan	• Bilgisayar	• Yaz	• Şaşkınlık	• Dondurma
• Korku	• Kamera	• Sıcak	• Çekim	• Fotoğraf	• Tatil

